

OPIS PRZEDMIOTU ZAMÓWIENIA CZYNNA OCHRONA GNIAZD BŁOTNIAKA ŁĄKOWEGO W LATACH 2013-2014

WSTĘP

Czynna ochrona gniazd błotniaka łąkowego jest jednym z zadań w projekcie POIS.05.01.00-00-381/12 „Ochrona błotniaka łąkowego w Polsce”, który jest realizowany przez Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian” ze środków Unii Europejskiej w ramach V osi priorytetowej Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Zadanie będzie realizowane w dziewięciu powiatach roku 2013 i 2014. Realizacja zabiegów ochrony czynnej w 8 powiatach zostanie zlecona przez Zamawiającego (Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”) wykonawcom wyłonionym w drodze przetargu. W jednym z powiatów (pow. łosicki, woj. mazowieckie) czynną ochronę będą prowadzili wolontariusze.

TŁO PROJEKTU

Błotniak łąkowy dawniej występował głównie w dolinach rzecznych i na mokradłach, gdzie preferował szuwały z wysokimi turzycami. W wyniku zmniejszenia się powierzchni jego naturalnych siedlisk zaczął wyprowadzać lęgi na kośnych łąkach, a w XX w. również na polach uprawnych. Obecnie w niektórych regionach kraju ponad 80% par gnieździ się w agrocenozach. Okres opuszczania przez pisklęta gniazd może przypadać na czas żniw, wówczas duża część lęgów jest nieumyślnie niszczone podczas prac polowych. Podobnie lęgi na łąkach kośnych lub w zasiewach koniczyny i lucerny wymagają czynnej ochrony.

OKRES REALIZACJI

Zadanie będzie prowadzone w latach 2013-2014, w miesiącach maj-sierpień.

CEL ZADANIA

Ograniczenie strat w lęgach powodowanych w czasie żniw i sianokosów, zwiększenie sukcesu lęgowego błotniaka łąkowego i zapewnienie trwałości populacji objętych ochroną.

OBSZAR DZIAŁANIA

Czynna ochrona będzie realizowana na terenie 9 powiatów w 4 województwach (mazowieckie, podlaskie, lubelskie, opolskie), w których znaczna część par (>70%) gnieździ się na polach.

PODSTAWOWE ZADANIA WYKONAWCÓW CZYNNEJ OCHRONY GNIAZD BŁOTNIAKA ŁĄKOWEGO

1. Zlokalizowanie rewirów błotniaka łąkowego na obszarze/obszarach objętych czynną ochroną.
2. Zlokalizowanie gniazd błotniaka łąkowego przed rozpoczęciem prac agrotechnicznych (sianokosów lub żniw).
3. Oznakowanie gniazd błotniaka łąkowego, tak aby były widoczne dla rolników koszących łąki lub kombajnistów.
4. Zapisanie położenia gniazd za pomocą urządzenia GPS.

5. Wyłożenie w pobliżu gniazd repelentów zapachowych.
6. Odnalezienie właścicieli lub dzierżawców działek, na których znaleziono gniazda błotniaka łąkowego i uzgodnienie odpowiedniej metody ich ochrony. Wykonawca musi uzyskać zgodę na piśmie na prowadzenie zabiegów czynnej ochrony.
7. Wykonanie co najmniej 10 zdjęć dokumentacyjnych dobrej jakości (dla każdego obszaru). Zdjęcia należy wykonać na różnych etapach prowadzenia czynnej ochrony.
8. Przygotowanie i wysłanie w odpowiednim terminie sprawozdania częściowego i końcowego z wykonania zadania.
9. Dystrybucja wśród rolników materiałów informacyjno-edukacyjnych wydanych w ramach projektu.
10. Promocja projektu na zewnątrz.
11. Udział w spotkaniach roboczych i w konferencji organizowanych w ramach projektu.

TECHNIKA PROWADZENIA CZYNNEJ OCHRONY LĘGÓW BŁOTNIAKA ŁĄKOWEGO

Etap I Lokalizacja rewirów lęgowych

Zadanie będzie realizowane przez ornitologów. Począwszy od I dekady maja (po przylocie ptaków z zimowisk na lęgowiska) będzie prowadzona kontrola terenów otwartych w celu zlokalizowania rewirów lęgowych błotniaka łąkowego. Błotniaki łąkowe co roku mogą gnieździć się w innych miejscach stąd też konieczność objęcia obserwacjami wszystkich potencjalnych miejsc lęgowych (pól i łąk). W pierwszej kolejności będą kontrolowane tereny, na których stwierdzono występowanie kolonii lęgowych lub pojedynczych par w poprzednich latach. Wszystkie obserwacje polujących samców, tokujących ptaków lub samic budujących gniazda będą zaznaczane na podkładach map topograficznych. W maju podczas lotów tokowych samce błotniaka łąkowego popisują się przed samicami wykonując akrobacje w powietrzu. W tym okresie ptaki są najlepiej wykrywalne. Wiosenna kontrola terenów otwartych pozwoli ocenić liczebność oraz poznać rozmieszczenie stanowisk lęgowych błotniaka łąkowego.

Etap II Lokalizacja gniazd

Gniazda błotniaka łąkowego będą wyszukiwane w zespołach dwuosobowych. Obserwator (ornitolog) będzie naprowadzał pomocnika (przez krótkofalówkę) na miejsce, w które zapadał ptak z pokarmem. Położenie gniazda zostanie zapisane za pomocą GPS, dodatkowo w jego pobliżu (1-2 m) zostanie ustawiona bambusowa tyczka zakończona kolorową wstążką. Przy okazji kontroli gniazd oznaczana się płeć piskląt oraz określa ich wiek.

Etap III Ochrona lęgów

Zabezpieczenie gniazda polega najczęściej na ustawieniu wokół niego ogrodzenie (kwadrat) o wymiarach 2x2 m. Ogrodzenie składa się z 4 palików drewnianych wbijanych w grunt. Do palików za pomocą opasek zaciskowych mocuje się siatkę. Po wylocie młodych ogrodzenia zostaną zabrane z pól lub łąk. Ogrodzenie z siatki chroni pisklęta w czasie żniw, nielotne młode pozostają w ogrodzeniu i nie giną w czasie koszenia zboża. Pisklęta błotniaka łąkowego słysząc zbliżające się niebezpieczeństwo uciekają na piechotę z gniazda i chowają się w zbożu, w promieniu kilku metrów od niego. Ogrodzenie chroni pisklęta również przed drapieżnikami naziemnymi (lisami, psami, dzikami). Innymi sposobami ochrony lęgów błotniaka łąkowego jest opóźnienie terminu koszenia zboża (w ustaleniu z rolnikiem), przenoszenie piskląt na sąsiednie pole czy też pozostawianie podlotów w zamaskowanym zagłębieniu na ściernisku. Metoda ochrony lęgu zależy od wieku piskląt, lokalizacji gniazda, terminu żniw oraz uzgodnień z rolnikiem. Na polach gniazda wyszukuje się w momencie wyklucia piskląt (od III dekady czerwca). Unika się płoszenia ptaków i zabezpieczania lęgów na etapie inkubacji jaj. Na kośnych łąkach lub w uprawach koniczyny i lucerny (które są koszone już w maju) gniazda wyszukuje przed sianokosami. Wokół gniazda pozostawiany jest nieskoszony fragment roślinności (10 m).

Wszystkie działania związane z ochroną lęgów błotniaka łąkowego są zawsze ustalane z rolnikami - właścicielem pól lub łąk, na którym znajdują się gniazda.

Czynna ochrona gniazd błotniaka łąkowego za pomocą ogrodzeń budowanych z palików i siatek jest skuteczna i sprawdzona. Od wielu lat jest stosowana w Hiszpanii, Francji, Holandii, Belgii, Danii, Niemczech, Czechach i na Słowacji. W Polsce od 2005 r. W gniazdach objętych czynną ochroną odnotowuje się znacznie wyższy sukces lęgowy niż w tych, w których nie stosuje się żadnej formy ochrony.

NIEZBĘDNE WYPOSAŻENIE

Osoby prowadzące czynną ochronę muszą być wyposażone w pojazd umożliwiający szybkie przemieszczenie się pomiędzy poszczególnymi stanowiskami błotniaka łąkowego. Do niezbędnego wyposażenia należy również:

- lornetka
- odbiornik GPS (sprzęt użyczy Zamawiający)
- zestaw krótkofalówek (sprzęt użyczy Zamawiający)
- repelenty zapachowe (zapewnia Zamawiający)
- siatka do grodzenia gniazd (zapewnia Zamawiający)
- paliki drewniane do grodzenia gniazd (zapewnia Zamawiający)
- opaski zaciskowe do grodzenia gniazd (zapewnia Zamawiający)

SPRAWOZDAWCZOŚĆ

Wykonawca ma obowiązek dostarczenia Zamawiającemu dwóch sprawozdań:

Sprawozdania częściowego, które zawiera:

1. Mapę z rozmieszczeniem rewirów błotniaka łąkowego na obszarze objętym działaniami.

Terminy dostarczenia sprawozdań częściowych: 15.06.2013 i 15.06.2014

Sprawozdania końcowego, które zawiera:

1. Sprawozdanie merytoryczne (wersja papierowa):

- a) krótki opis terenu, na którym prowadzono działania,
- b) zestawienie tabelaryczne - liczba stanowisk i par lęgowych, liczba lęgów objętych czynną ochroną, liczba odchowanych młodych,
- c) parametry rozrodu (liczba par ze znanym wynikiem lęgu, liczba par ze stratami, sukces lęgowy, przyczyny strat, liczba młodych na gniazdo, liczba młodych na parę z sukcesem),
- d) opis głównych zagrożeń lęgów błotniaka łąkowego, podanie stopnia zaawansowania (%) żniw (z podziałem na pentady).
- e) wykaz osób (również wolontariuszy) uczestniczących w czynnej ochronie lęgów błotniaka łąkowego.

2. Wypełnioną kartę gniazd - formularz Excel (wersja elektroniczna).
2. Zgody właścicieli lub dzierżawców, na prowadzenie czynnej ochrony lęgów błotniaka łąkowego.
3. Płytę CD ze zdjęciami dokumentacyjnymi (min. 10 zdjęć dobrej jakości) dla każdego obszaru.

Terminy dostarczenia sprawozdań końcowych: 31.08.2013 i 31.08.2014

Sprawozdania należy wysłać (listem poleconym) na adres:

Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”
ul. Radomska 22/32, 02-323 Warszawa

Na kopercie należy napisać:

„Czynna ochrona gniazd błotniaka w powiecie..... (podać nazwę powiatu) w roku (podać właściwy)”.

Kartę gniazd w formie elektronicznej należy wysłać mailem na adres koordynatora projektu e-mail:
dominik@bocian.org.pl